

«KMG Barlau» ЖШС
Бас директорының
2024 жылғы «_____» қазандағы
№_____ бұйрығымен бекітілген

**KMG BARLAU ЖШС ЖҰМЫСКЕРЛЕРІ ҮШІН СЫБАЙЛАС
ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС ҚИМЫЛ ЖӨНІНДЕГІ НҰСҚАУЛЫҚ**

Астана қаласы, 2024 жыл

ИС «Directum» Прил. к № 72 от 10.10.2024
Подписан ЭЦП НУЦ РК:
БУКАНОВ САМАТ, 10.10.2024
Сертификат 0582c0118abfc82c853efb1e2ba0d20f09f6cf4a

1. Қолданылу саласы

1. Жұмыскерлерге арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі нұсқаулық (бұдан әрі – Нұсқаулық) «KMG Barlau» ЖШС (бұдан әрі – Серіктестік) сыбайлас жемқорлық қаупімен ұштасқан жағдайлар туындаған жағдайда, Серіктестік жұмыскерлерінің іс-қимыл тәртібін регламенттейді және қызметтік міндеттерін атқару кезінде сыбайлас жемқорлық сипаттағы жағдайлардың туындауының алдын алу бойынша Серіктестік жұмыскерлеріне арналған ұсынымдарды қамтиды.

2. Нұсқаулықты Серіктестіктің барлық жұмыскерлері танысуға және сақтауға, сондай-ақ бекітілгеннен кейін 10 жұмыс күні ішінде Серіктестіктің интернет-ресурсында орналастыруға тиіс.

Осы нұсқаулықта келтірілген талаптар ең аз қажетті болып табылады және нақты жағдай үшін толық және/немесе шектеу ретінде қарастырылмауға тиіс.

2. Терминдер, анықтамалар және қысқартулар

1. Осы Нұсқаулықта қолданылатын негізгі терминдер, анықтамалар және қысқартулар:

1) әкімшілік-шаруашылық функциялар – Серіктестік теңгеріміндегі мүлікті басқару және оған билік ету құқығы;

2) басқару функцияларын орындайтын адам – Серіктестікте ұйымдық-өкімдік немесе әкімшілік-шаруашылық функцияларды тұрақты, уақытша не арнайы өкілеттік бойынша орындайтын адам;

3) сыбайлас жемқорлық – жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдарға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың жеке өзі немесе делдалдар арқылы мүліктік (мүліктік емес) игіліктерді алу немесе алу мақсатында өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктерін және олармен байланысты мүмкіндіктерді заңсыз пайдалануы немесе үшінші тұлғалар үшін артықшылықтар, сол сияқты осы тұлғаларға игіліктер мен артықшылықтар беру арқылы пара беру;

4) лауазымды адам – заңға, өзге де құқықтық актіге немесе Серіктестік құжатына байланысты Серіктестік атынан сөз сөйлеуге уәкілетті адамдар, Серіктестіктің Байқау кеңесінің мүшелері;

5) коммерциялық пара беру – Серіктестік жұмыскерлеріне ақшаны, бағалы қағаздарды немесе өзге де мүлікті заңсыз беру, сол сияқты оларға өзінің қызметтік жағдайын пайдаланғаны үшін, сондай-ақ пара беруді жүзеге асыратын адамның мүддесіне қызмет бойынша жалпы қамқоршылығы немесе жол бергені үшін мүліктік сипаттағы қызметтерді заңсыз көрсету;

6) мүдделер қақтығысы – атқаратын лауазымына және атқаратын функциясына қарамастан, Серіктестік жұмыскерінің жеке мүдделері арасындағы қайшылық, онда жұмыскердің жеке мүдделері өзінің лауазымдық міндеттерін орындамауына және (немесе) тиісінше орындамауына әкеп соғуы мүмкін;

7) мүдделі тараптар – заңнама нормаларына, жасалған шарттарға (келісімшарттарға) немесе заңнама (жанама) байланысты Серіктестік қызметіне,

олардың өнімдеріне немесе қызметтеріне және соған байланысты іс-әрекеттерге ықпал ететін немесе әсер етуі мүмкін жеке тұлғалар, заңды тұлғалар, жеке немесе заңды тұлғалар топтары; мүдделі тараптардың негізгі өкілдері акционерлер, жұмыскерлер, клиенттер, жеткізушілер, мемлекеттік органдар, еншілес және тәуелді ұйымдар, облигация ұстаушылар, кредиторлар, инвесторлар, қоғамдық ұйымдар, Серіктестік қызметі жүзеге асырылатын өңірлердің халқы болып табылады;

8) пара – мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамның не оған теңестірілген адамның немесе жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамның не лауазымды адамның, сол сияқты шет мемлекеттің немесе халықаралық ұйымның лауазымды адамының жеке өзі немесе делдал арқылы өзі үшін ақша, бағалы қағаздар, өзге де мүлік, мүлікке құқық немесе мүліктік сипаттағы пайда түріндегі пара алуы пара берушінің немесе ол өкілдік ететін адамдардың пайдасына жасаған әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін, егер мұндай әрекеттер (әрекетсіздік) осы адамның қызметтік өкілеттігіне кірсе, басқа адамдардың пайдасына, немесе бұл лауазымдық жағдайға байланысты мұндай әрекеттерге (әрекетсіздікке), сол сияқты жалпы қамқорлыққа немесе попыласқа ықпал етуі мүмкін;

9) параны бопсалау – лауазымды адамның пара беруді не азаматтың заңды мүдделеріне нұқсан келтіруі мүмкін іс-әрекеттер жасау қатерімен ақша, бағалы қағаздар, өзге де мүлік түріндегі заңсыз сыйақыны беруді не соңғысын ол пара беруге мәжбүр болған не оның құқық қорғау органдары үшін зиянды салдарларды болғызбау мақсатында коммерциялық пара беруге мәжбүр ететін жағдайларға қоюды талап етуі мүдделер.

10) паракорлыққа делдалдық ету, яғни пара алушыға және пара берушіге олардың арасындағы пара алу және беру туралы келісімге қол жеткізуге немесе іске асыруға жәрдемдесу;

13) сыбайлас жемқорлықтың алдын алу – Серіктестіктің алдын алу шаралары жүйесін әзірлеу және енгізу жолымен сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды зерделеу, анықтау, шектеу және жою жөніндегі қызметі;

14) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл – сыбайлас жемқорлықтың алдын алу, оның ішінде қоғамда сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды анықтау, жолын кесу, ашу және тергеп-тексеру және олардың салдарын жою жөніндегі өз өкілеттіктері шегіндегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл субъектілерінің қызметі;

15) компаенс офицер – Серіктестіктің және оның жұмыскерлерінің Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы заңнамасын сақтауын қамтамасыз ету жөніндегі функция;

16) сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық – заңда әкімшілік немесе қылмыстық жауаптылық белгіленген, сыбайлас жемқорлық белгілері бар құқыққа қарсы кінәлі іс-әрекет (әрекет немесе әрекетсіздік);

18) сыбайлас жемқорлық тәуекелі – сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайлардың туындау мүмкіндігі;

19) ұйымдастырушылық-өкімдік функциялар – қызмет бойынша бағынысты адамдардың орындауы үшін міндетті бұйрықтар мен өкімдер шығаруға, сондай-ақ

бағыныстыларға қатысты көтермелеу шаралары мен тәртіптік жазаларды қолдануға құқық.

3. Жалпы ережелер

1. Осы Нұсқаулық Серіктестік жұмыскерлерінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұрақты мәдениетті қалыптастыру, олардың сыбайлас жемқорлықтың кез келген нысандарын қабылдамауы, Серіктестіктің әрбір жұмыскерінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылда «нөлдік төзімділікті» және белсенді азаматтық ұстанымды қалыптастыру мақсатында әзірленді. Нұсқаулық Серіктестік жұмыскерлеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманың құқықтық институттарын, сыбайлас жемқорлық фактілерін көрсету жағдайындағы іс-қимыл тәртібін, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасағаны және сыбайлас жемқорлық әрекеттеріне жәрдемдескені үшін жауапкершілік түрлерін түсіндіреді.

Материалдық сыйақы, сыйлықтар, қызметтер, пара алу және беру жөніндегі іс - әрекеттер заңға қайшы келеді және Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің (бұдан әрі – ҚР ӘҚБтК) және Қылмыстық Кодекстің (бұдан әрі – ҚР ҚК) қолданысына жатады.

«Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 22-бабына сәйкес сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылды өз құзыреті шегінде барлық мемлекеттік органдар, ұйымдар, квазимемлекеттік сектор субъектілері мен лауазымды адамдар жүргізуге міндетті.

2. Парақорлық-сыбайлас жемқорлықтың ең тән, қауіпті және кең таралған көрінісі.

ҚР ҚК парамен байланысты қылмыстардың үш түрін қарастырады:

- 1) пара алу (366-бап);
- 2) пара беру (367-бап);
- 3) парақорлыққа делдалдық (368-бап).

Егер біз пара туралы айтатын болсақ, онда пара алатын адам - пара алушы және оны беретін адам - пара беруші. Пара алушыға және пара берушіге олардың арасындағы пара алу және беру туралы келісімге қол жеткізуге немесе іске асыруға ықпал ету және парада делдалдық бар.

Пара алу ең қауіпті лауазымдық қылмыстардың бірі болып табылады, әсіресе егер оны адамдар тобы жасаса немесе бопсалаумен бірге жүрсе, бұл лауазымды адамның жеке өзі немесе делдал арқылы заңды немесе заңсыз әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін материалдық құндылықтарды, мүліктік артықшылықтар мен артықшылықтарды алуынан тұрады. Пара беру кезінде лауазымды адамды заңды немесе заңсыз іс-әрекеттер (әрекетсіздік) жасауға не берушінің пайдасына, оның ішінде жалпы қамқорлығы немесе қызмет бабындағы попыласы үшін қандай да бір артықшылықтар беруге, алуға итермелеу жүзеге асырылады.

Егер ақша, өзге де мүлік, материалдық қызметтер түріндегі мүліктік пайда лауазымды адамның туыстары мен жақындарына оның келісімімен берілген болса не егер ол бұған қарсылық білдірмесе және өзінің қызметтік өкілеттігін пара берушінің пайдасына пайдаланса, лауазымды адамның іс-әрекеті пара алу ретінде саралануы тиіс.

2.1. Келесілер пара болуы мүмкін:

1) заттар – ақша, оның ішінде валюта, банктік чектер мен бағалы қағаздар, бағалы металдар мен тастардан жасалған бұйымдар, автомашиналар, Тамақ өнімдері, бейнетехника, тұрмыстық аспаптар және басқа да тауарлар, пәтерлер, саяжайлар, қала сыртындағы үйлер, гараждар, жер учаскелері және басқа да жылжымайтын мүлік;

2) қызметтер мен пайда – бұл емдеу, жөндеу және құрылыс жұмыстары, санаторийлік және туристік жолдамалар, шетелге сапарлар, ойын-сауық және басқа да шығыстарды өтеусіз немесе төмендетілген құны бойынша төлеу;

3) параның бүркемеленген (жабық) нысаны – қарызға немесе жоқ қарызды өтеу түріндегі банктік несие, төмен бағамен сатып алынған тауарларға ақы төлеу, тауарларды жоғары бағамен сатып алу, пара алушыға, оның туыстарына, достарына жалақы төлей отырып, жалған еңбек шарттарын жасасу, жеңілдетілген несие алу, дәрістер, мақалалар үшін алымдарды асыра бағалау және кітаптар, «кездейсоқ» казино ұтысы, жалдау ақысының төмендеуі, несие бойынша пайыздық мөлшерлемелердің өсуі және т. б.

3. Пара алудың тәуелсіз белгілері ретінде заң шығарушы жалпы қамқорлықты немесе попыласты енгізді.

Жалпы қамқорлыққа, атап айтқанда, лайықсыз көтермелеуге, лауазымын кезектен тыс негізсіз көтермелеуге, қажеттіліктен туындамайтын басқа да әрекеттерді жасауға байланысты әрекеттер жатқызылуы мүмкін.

Рұқсат беруге, мысалы, лауазымды адамның пара берушінің немесе ол өкілдік ететін адамдардың қызметтік қызметіндегі олқылықтар немесе бұзушылықтар үшін шаралар қолданбауы, оның заңсыз әрекеттеріне жауап бермеуі жатады.

Патронаттық немесе рұқсат беру үшін пара алу келесі шарттарда орын алады:

1) пара алушының пара берушінің пайдасына әрекет (әрекетсіздік) жасау немесе жасамау мүмкіндігі сақталуға тиіс;

2) бұл мүмкіндік осы адамдар арасындағы бақылау немесе бағыну қатынастарынан туындауы тиіс;

3) екі адам да берілетін сыйақының мағынасын түсінуі тиіс (сыйақы лауазымды адамның тиісті мінез-құлқы үшін пара ретінде беріледі).

Пара ұсынудың кейбір жанама белгілері:

1) ықтимал пара туралы әңгіме аллегориялық сипатта болады, пара берушінің сөзі даулы мәселе оң шешілген кезде оған ақша беретіні немесе қандай да бір қызмет көрсететіні туралы ашық мәлімдемелері жоқ бір буынды сөйлемдерден тұрады; бұл ретте ешқандай «қауіпті» сөз тіркестеріне жол берілмейді;

2) әңгімелесу барысында пара беруші куәгерлер немесе аудио, бейнетехника, жест-ишаралар немесе мимикалар болған кезде бұл мәселені басқа жағдайда (басқа уақытта, басқа жерде) шешу мүмкіндіктерін талқылауға дайын екенін анық көрсетеді;

3) параның сомасы немесе сипаты айтылмайды; сонымен бірге тиісті сандар қағаз парағына жазылуы, калькуляторда немесе компьютерде терілуі және әлеуетті пара алушыға көрсетілуі мүмкін;

4) пара беруші әңгімелесуді күтпеген жерден үзіп, материал қалтасын, конвертті, портфельді, буманы қалдырып, үй-жайдан кетуге сылтау айтуы мүмкін;

5) пара беруші байланысты жалғастыруды мәселені шешумен тікелей байланысты емес басқа адамға бағыттай алады.

4. Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнамасында материалдық сыйақы, сыйлықтар немесе қызметтер қабылдауға қатаң тыйым салу белгіленген.

ҚР ӘҚБТК 6-баптан тұратын 34-тарау «Әкімшілік сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар» қарастырылған. 3-баптың әкімшілік құқық бұзушылықтарының құрамы жеке тұлғалардың заңсыз материалдық сыйақы беруі (676-бап), Мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамның не оған теңестірілген адамның заңсыз материалдық сыйақы алуы (677-бап) және заңды тұлғалардың заңсыз материалдық сыйақы беруі үшін жауапкершілікті көздейді (678-бап).

«Сыйға тартуға тыйым салу» Қазақстан Республикасы Азаматтық Кодексінің 509-бабына сәйкес мемлекеттік қызметшілерге және «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес өзіне сыбайлас жемқорлыққа қарсы шектеулер қабылдаған өзге де адамдарға, сондай-ақ олардың отбасы мүшелеріне мемлекеттік қызметшілердің және өзіне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдары (әрекетсіздігі) үшін сыйлықтар беруге жол берілмейді донордың пайдасына шектеулер, егер мұндай әрекеттер аталған адамдардың қызметтік өкілеттіктеріне кірсе немесе бұл адамдар лауазымдық жағдайына байланысты мұндай әрекеттерге (әрекетсіздікке) ықпал етуі мүмкін.

Кәметке толмағандар мен әрекетке қабілетсіз деп танылған азаматтардың, олардың заңды өкілдерінің, сондай-ақ емдеу, тәрбие және медициналық-әлеуметтік мекемелердің жұмыскерлеріне, олардың тәрбиесінде, емделуінде немесе күтіп-бағуында жүрген адамдардың (азаматтардың), олардың жұбайларының немесе туыстарының атынан құны 10 АЕК-тен аспайтын қарапайым сыйлықтар беруге жол беріледі.

5. ҚР ҚК 417-бабында коммерциялық пара беруді немесе парақорлықты арандату үшін, яғни коммерциялық немесе өзге де ұйымдарда басқару функцияларын орындайтын адамға оның келісімінсіз қылмыс не шантаж жасау дәлелдерін жасанды түрде жасау мақсатында ақша, мүліктік игіліктер мен артықшылықтарды беруге тырысқаны үшін жауапкершілік көзделген.

ҚР ҚК 412-1-бабында қылмысты арандатқаны үшін, яғни жедел-іздістіру қызметін немесе сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын, кейіннен әшкерелеу және қылмыстық жауаптылыққа тарту немесе бопсалау мақсатында адамды қылмыс жасауға итермелеген лауазымды адамның заңсыз әрекеттері үшін жауапкершілік көзделген. Бұл норма құқық қорғау органдары тарапынан озбырлықтың жолын кесу мақсатында енгізілді.

Пара беру немесе коммерциялық пара беру объектісінің міндетті белгісі – бұл зат. Ақшадан, бағалы қағаздардан, басқа мүліктен басқа, мүліктік сипаттағы қызметтер де көзделеді. Сондай-ақ, іс жүзінде мүліктік сипаттағы пайда, мысалы, пәтер немесе жер учаскесін кезектен тыс алу, жоғары ақы төленетін жұмысқа орналасу және т. б., «ойдан шығарылған пара берушінің» мүддесі үшін туындаған әрекеттің (әрекетсіздіктің) таптырмас шарттары болуы мүмкін жағдайлар болуы мүмкін.

Қылмыстық заңнамаға «арандату» ұғымын енгізу іс бойынша дәлелдемелер алудың заңда белгіленген іс жүргізу тәртібін сақтау бөлігінде сот төрелігінің мүдделерін іске асыруды қамтамасыз ету үшін, адам мен азаматтың құқығын негізсіз

қылмыстық жауаптылыққа тартудан, сондай-ақ оның ар-намысын, қадір-қасиетін және іскерлік беделін қорғау үшін байланысты.

4. Сыбайлас жемқорлыққа қауіп төндіретін жағдайлар және олардың алдын алу жөніндегі талаптар

1. Осы нұсқаулықты іске асыру мақсатында сыбайлас жемқорлық қауіп төндіретін жағдай деп танылады:

1) сыбайлас жемқорлыққа жағдай жасайтын іс-әрекеттер, оның ішінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың туындауына және (немесе) жасалуына ықпал ететін іс-әрекеттер жасалатын немесе жасалуы жоспарланатын жағдай (*осы Нұсқаулықтың 11 - тармағын қараңыз*);

2) Серіктестік жұмыскерінің жеке мүдделілігі оның лауазымдық міндеттерін тиісінше атқаруына әсер ететін немесе әсер етуі мүмкін және жұмыскердің өзінің жеке мүдделері мен азаматтардың, ұйымдардың, Серіктестіктің құқықтары мен заңды мүдделері арасында азаматтардың, ұйымдардың, Серіктестіктің құқықтары мен заңды мүдделеріне зиян келтіруге әкеп соғуы мүмкін қайшылық туындайтын немесе туындауы мүмкін жағдай.

2. Осы нұсқаулықты іске асыру мақсатында Сыбайлас жемқорлыққа жағдай жасайтын іс-әрекеттер атқаратын лауазымына қарамастан Серіктестіктің барлық жұмыскерлерінің мынадай іс-әрекеттері (әрекетсіздігі) деп танылады:

1) басқа мемлекеттік және мемлекеттік емес органдар мен ұйымдардың, кәсіпкерлік субъектілерінің қызметіне заңсыз араласу;

2) егер мұндай пайдалану заңда көзделмесе, өзінің материалдық мүдделерін не өзге адамдардың материалдық мүдделерін қанағаттандыруға байланысты мәселелерді шешу кезінде өзінің қызметтік өкілеттіктерін пайдалану;

3) шешімдерді дайындау және қабылдау кезінде жеке немесе заңды тұлғаларға құқыққа сыйымсыз артықшылық беру;

4) Серіктестікке жұмысқа орналасу және мансап сатысы бойынша жоғарылату кезінде заңда көзделмеген артықшылықтар (протекционизм, отбасылық, экстремизм, жерлестік) беру;

5) лауазымдық міндеттерін орындау кезінде алынған ақпаратты, егер ол ресми таратылуға жатпаса, жеке мүдделерінде немесе өзге де адамдардың мүдделерінде пайдалану;

6) заңнамада көзделген жеке және заңды тұлғаларға ақпарат беруден негізсіз бас тарту, оны берудегі кідіріс, анық емес немесе толық емес ақпарат беру;

7) жеке және заңды тұлғалардан құжаттарды, материалдар мен ақпаратты ұсыну заңнамада көзделмеген талап ету;

8) жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қараудың заңда белгіленген тәртібін, сондай-ақ олардың құзыретіне кіретін өзге де мәселелерді қараудың (шешудің) белгіленген тәртібін бұзу;

9) азаматтық заңнамада айқындалған құн шегінде, сыпайылық пен қонақжайлылықтың жалпы қабылданған нормаларына сәйкес, сондай-ақ хаттамалық және өзге де ресми іс-шараларды өткізу кезінде назардың символдық белгілері мен символдық кәдесыйларды қоспағанда, жоғары тұрған лауазымды адамдарға сыйлықтар беру және қызметтік емес қызметтер көрсету;

10) жеке және заңды тұлғаларға олардың құқықтары мен заңды мүдделерін іске асыруға кедергі жасау;

11) өзінің лауазымдық функцияларын орындауға байланысты әріптестерінен, заңды тұлғалардан, азаматтардан және оларға жұмыс бойынша тәуелді өзге де адамдардан жалпы қамқорлығы немесе жұмыс бойынша рұқсат бергені үшін сыйлықтар немесе қызметтер қабылдау.

4. Сыбайлас жемқорлыққа қауіп төндіретін жағдайлардың туындауына жол бермеу мақсатында Серіктестіктің барлық жұмыскерлері **міндетті**:

1) лауазымдық міндеттерін адал және жоғары кәсіби деңгейде орындауға;

2) лауазымдық міндеттерін атқару кезінде қандай да бір азаматтарға, топтарға және ұйымдарға артықшылық бермеуге, егер артықшылық беру заңда тікелей көзделмесе, жекелеген адамдардың, азаматтардың, топтар мен ұйымдардың ықпалынан тәуелсіз болуға;

3) лауазымдық міндеттерін атқару кезінде лауазымдық міндеттерін адал атқаруға кедергі келтіретін қандай да бір жеке, мүліктік (қаржылық) және өзге де мүдделердің ықпалына байланысты әрекеттерді болғызбауға;

4) қызметтік, кәсіптік әдеп нормаларын және іскерлік мінез-құлық қағидаларын сақтауға;

5) лауазымдық міндеттерін объективті атқаруға күмән тудыруы мүмкін мінез-құлықтан аулақ болуға, сондай-ақ олардың беделіне және қоғамға нұқсан келтіруі мүмкін жанжалды жағдайлардан аулақ болуға;

6) мүдделер қақтығысының туындауына жол бермеу және туындаған мүдделер қақтығысын реттеу жөнінде заңнамада көзделген шараларды қабылдауға;

7) жеке сипаттағы мәселелерді шешу кезінде мемлекеттік және мемлекеттік емес органдар мен ұйымдардың, лауазымды адамдардың, кәсіпкерлік субъектілерінің, азаматтардың қызметіне ықпал ету үшін қызметтік жағдайын пайдаланбауға.

5. Сыбайлас жемқорлыққа қауіп төндіретін жағдайлардың туындауына жол бермеу мақсатында атқаратын лауазымына және атқаратын функцияларына қарамастан Серіктестіктің барлық жұмыскерлеріне **тыйым салынады**:

1) мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардың өкілдерінен, кәсіпкерлік субъектілерінен, азаматтардан және өзге де тұлғалардан қандай да бір сыйақы (сыйлықтар, ақшалай сыйақы, қызметтер және т. б.) алуға;

2) мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдарға, кәсіпкерлік субъектілеріне, азаматтарға және өзге де адамдарға оларға немесе өзге де адамдарға, оның ішінде жақындарына қандай да бір мүлікті беруді ұсынуға, қандай да бір қызметтер көрсетуге, Серіктестік жұмыскерлерінің немесе ол көрсеткен адамдардың мүдделері мен мүдделері үшін өзге де әрекеттерді жүзеге асыруға;

3) азаматтық заңнамада айқындалған күн шегінде, сыпайылық пен қонақжайлылықтың жалпы қабылданған нормаларына сәйкес, сондай-ақ хаттамалық және өзге де ресми іс-шараларды өткізу кезінде назардың символдық белгілері мен символдық кәдесыйларды қоспағанда, жоғары тұрған лауазымды адамдарға сыйлықтар беруге және қызметтік емес қызметтер көрсетуге;

4) азаматтық заңнамада айқындалған күн шегінде сыпайылық пен қонақжайлылықтың жалпы қабылданған нормаларына сәйкес, жалпы қабылданған сыпайылық пен қонақжайлылық нормаларына сәйкес, сондай-ақ хаттамалық және

өзге де ресми іс-шараларды өткізу кезінде назардың символдық белгілері мен символдық кәдесыйларды қоспағанда, бағынысты қызметшілерден сыйлықтар мен қызметтік емес қызметтер алуға.

5. Жұмыскерді сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық жасауға мәжбүрлейтін іс-қимыл белгілері

1. Сыбайлас жемқорлық әртүрлі нысандарда көрінеді. Бірақ сыбайлас жемқорлықтың ең қауіпті нысаны қылмыстық элементтерді мемлекеттік және квазимемлекеттік құрылымдармен біріктіру болып табылады, нәтижесінде басқару функцияларын орындайтын адам немесе өзге лауазымды адам ең алдымен жеке байыту мақсатында жұмыс істейді.

Сыбайлас жемқорлық өзінің ресми жағдайын пайдаланатын жеке тұлғалардың қылмыстық әрекеттерін тұрақты негізде көмек алу жөніндегі уағдаластықпен жабуды қамтамасыз етеді. Көбінесе сыбайлас жемқорлықтың лауазымды тұлғаларға пара беруге бағытталған қылмыстық қаражаттан аударымдардан қалыптасатын өзінің ақша қорлары болады.

Сыбайлас жемқорлықты көптеген критерийлер бойынша жіктеуге болады: пайда түрі бойынша (пайда табу немесе шығындарды азайту); бағыты бойынша (ішкі және сыртқы); субъектілердің өзара әрекеттесу тәсілі, орталықтандыру дәрежесі, болжамдылық және т. б.. Сыбайлас жемқорлықтың әртүрлі көріністері әртүрлі этикалық бағалауға ие: кейбір әрекеттер құқық бұзушылық, ал басқалары азғындық деп саналады. Соңғысына, әдетте, саяси бағдар негізінде тамыр-таныстық және жанашырлық, руға (жүзге) деген көзқарас жатады. Мұның бәрі лауазымға тағайындау кезінде әділеттілік қағидатын бұзады және жұмыскердің алдына қойылған міндеттерді шешуге, сондай-ақ тұтастай алғанда ұйымның міндеттері мен мақсаттарын шешуге айтарлықтай кедергі келтіреді.

2. Осыған байланысты Серіктестіктің әрбір жұмыскері үшін қызметтік мінез-құлыққа қойылатын талаптарды, сондай-ақ әдептілік нормаларын сақтау, адал және сатылмайтын болу аса маңызды болып табылады.

Себебі пара беру уәдесі немесе пара беру туралы ұсыныс ретінде немесе пара алу туралы келісім ретінде немесе пара беру туралы өтініш ретінде басқалар қабылдауы мүмкін мінез-құлық Серіктестік жұмыскерлері үшін қолайсыз, өйткені ол оның объективтілігі мен адалдығына күмән келтіреді, Серіктестіктің беделіне нұқсан келтіреді.

Мұндай жағымсыз салдардың алдын алу үшін Серіктестік жұмыскерлері әріптестерімен, ұйымдардың өкілдерімен, басқа азаматтармен қарым-қатынас тәсіліне назар аударуы тиіс, атап айтқанда, пара берудің уәдесі немесе ұсынысы ретінде немесе пара алуға келісім ретінде немесе пара беру туралы өтініш ретінде айналасындағылар қабылдауы мүмкін мінез-құлықтан бас тартуы тиіс.

3. Кейбір сөздерді, сөз тіркестерін және қимылдарды басқалар пара беру туралы өтініш (кеңес) ретінде қабылдауы мүмкін, сондықтан азаматтармен немесе мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардың өкілдерімен, кәсіпкерлік субъектілерімен және басқа адамдармен өзара әрекеттесу кезінде мұндай сөздерді қолданудан аулақ болу тиіс.

Мұндай сөздерге келесілер жатады, мысалы:

- «мәселені шешілуі қиын, бірақ шешуге болады»;
- «жалаң рахметке бата жүрмейді»;
- «келісейіз ғой»;
- «күшті дәлелдер қажет»;
- «параметрлерін талқылау қажет»;
- «ал, енді не істейміз?» және т. б.

4. Ұйымдардың өкілдерімен және азаматтармен, әсіресе пайдасы Серіктестіктің шенеуніктері мен жұмыскерлерінің шешімдері мен әрекеттеріне байланысты белгілі бір тақырыптарды талқылау пара беру туралы өтініш ретінде де қабылдануы мүмкін.

Мұндай тақырыптардың қатарына жатады, мысалы:

- жалақының төмен деңгейі және белгілі бір қажеттіліктерді іске асыруға ақшалай қаражаттың жетіспеушілігі;
- белгілі бір мүлікті сатып алуға, сол немесе басқа қызметті алуға, туристік сапарға шығуға ниет;
- туыстарында жұмыстың болмауы;
- балалардың білім беру мекемелеріне түсу қажеттілігі және т. б.

5. Серіктестік жұмыскерінің / жұмыскерлерінің кейбір шығыс ұсыныстары, әсіресе егер олар ұйымдардың өкілдеріне және пайдасы олардың шешімдері мен әрекеттеріне байланысты азаматтарға бағытталған болса, пара беру туралы өтініш ретінде қабылдануы мүмкін. Бұл мұндай ұсыныстар жақсы ниетпен айтылған және жұмыскердің/жұмыскерлердің жеке пайдасына ешқандай қатысы жоқ болған жағдайда да мүмкін.

Мұндай сөйлемдерге жатады, мысалы, сөйлемдер жатады:

- Серіктестік жұмыскеріне және (немесе) оның туыстарына жеңілдік беру;
- анықталған бұзушылықтарды жою, мемлекеттік келісімшарт шеңберінде жұмыстарды орындау, қажетті құжаттарды дайындау үшін нақты компанияның және (немесе) сарапшылардың қызметтерін пайдалануға;
- нақты қайырымдылық қорына ақша салу;
- нақты спорт командасын қолдау және т. б..

6. Басқарушылық функцияларды орындайтын тұлғалардың және Серіктестіктің жауапты тұлғаларының белгілі бір іс-әрекеттер жасауы да пара алуға келісім немесе пара беру туралы өтініш ретінде қабылдануы мүмкін. Мұндай әрекеттердің қатарына, мысалы, келесілер жатады:

- сыйлықтарды үнемі алу;
- мейрамханаларға шенеуніктің шешімдерін немесе әрекеттерін (әрекетсіздігін) алған, алған немесе пайдалана алатын ұйым өкілдерімен бірге бару.

6. Сыбайлас жемқорлық сипаттағы жағдайлар туындаған кезде Серіктестік жұмыскерлерінің іс-қимыл алгоритмі

7. **Арандатушылық жағдайлар:** қызметке жүгінген азаматтар мен өзге де адамдар тарапынан, сондай-ақ Серіктестік қызметін тексеруді жүзеге асыратын лауазымды адамдар тарапынан ықтимал арандатушылықтарды болдырмау үшін мынадай сақтық шараларын қатаң сақтау қажет.

1) Серіктестік жұмыскерлері болып табылмайтын келушілер орналасқан қызметтік үй-жайларды және жеке заттарды (киім, портфельдер, сөмкелер және т. б.) қараусыз қалдырмауға;

2) келуші кеткеннен кейін жұмыс орнында немесе жеке заттарында қандай да бір бөгде заттар табылған жағдайда, ешқандай дербес іс-қимыл жасамай, АҚҚ-ға және Серіктестік басшылығына дереу баяндалсын.

8. Пара беру немесе бопсалау кезінде:

1) пара беруші (пара беруші) не пара алуға (беруге) дайын немесе үзілді-кесілді бас тарту ретінде түсіндіре алатын асығыс мәлімдемелерге жол бермей, аса сақ, сыпайы әрекет етуге;

2) Сізге ұсынылған шарттарды (сомалардың мөлшері, тауарлардың атауы мен қызметтердің сипаты, пара беру мерзімдері мен тәсілдері, пара беру нысаны, мәселелерді шешу реттілігі) мұқият тыңдауға және дәл есте сақтауға;

3) пара беру уақыты мен орны туралы мәселені келесі әңгімеге ауыстыруға тырысыңыз және келесі кездесуге жақсы таныс орын ұсынуға;

4) әңгімеде бастаманы өз мойныңызға алмаңыз, «өзі шешім қабылдау үшін көбірек жұмыс жасау», әлеуетті пара алушыға (пара берушіге) «сөйлеуге» мүмкіндік беріңіз, сізге мүмкіндігінше көп ақпарат беруге;

5) пара беруге немесе коммерциялық пара беруге келіскен жағдайда, Сіздің мәселенізді шешудің кепілдіктері туралы сұрауға;

6) осы факті туралы АҚҚ қызметтік жазбасымен және Серіктестік басшылығына дереу хабарлауға;

7) дайындалып жатқан қылмыс туралы жазбаша хабарламамен тиісті құқық қорғау органдарына жүгінуге.

9. Мүдделер қақтығысы кезінде:

1) мүдделер қақтығысының кез келген мүмкіндігіне мұқият қарау;

2) мүдделер қақтығысының туындауының кез келген мүмкіндігіне жол бермеу жөнінде шаралар қабылдау;

3) туындаған мүдделер қақтығысы туралы немесе оның туындау мүмкіндігі туралы Сіз бұл туралы білген бойда АҚЖ мен тікелей басшыны жазбаша нысанда хабардар ету;

4) туындаған мүдделер қақтығысын өз бетінше немесе АҚҚ және тікелей басшының келісімі бойынша еңсеру жөнінде шаралар қабылдау.

Серіктестік басшылығы уақытында міндетті:

1) мүдделер қақтығысының тарабы болып табылатын адамды лауазымдық міндеттерін орындаудан шеттетуге және мүдделер қақтығысы туындаған немесе туындауы мүмкін мәселе бойынша лауазымдық міндеттерін орындауды басқа адамға тапсыруға. Шеттету және тапсырма заңда белгіленген тәртіппен жүргізілуге тиіс;

2) лауазымдық міндеттерін өзгертуге;

3) мүдделер қақтығысын жою жөнінде шаралар қабылдауға.

7. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы шешім қабылдау кезіндегі іс-әрекеттер

1. Сыбайлас жемқорлық сипаттағы құқық бұзушылық туралы хабарлау нысандарының бірі құқық қорғау органдарына жасырын жүгіну болып табылады.

Бірақ Қазақстан Республикасы Қылмыстық-процестік кодексінің 181-бабының 6-бөлігіне сәйкес қылмыстық құқық бұзушылық туралы анонимді хабарлама сотқа дейінгі тергеп-тексеруді бастау үшін себеп бола алмайды және анонимді хабарлама міндетті түрде тексеріледі.

2. «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 24-бабына сәйкес сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы хабарлаған немесе сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға өзге де жолмен жәрдемдесетін адам мемлекеттің қорғауында болады және Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілеген тәртіппен көтермеленеді және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға жәрдемдесетін адам туралы ақпарат мемлекеттік құпия болып табылады. Аталған ақпаратты жария ету заңда белгіленген жауаптылыққа әкеп соғады.

Бұл кепілдік заңға сәйкес жауаптылыққа жататын сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы көрінеу жалған ақпарат хабарлаған адамдарға қолданылмайды.

3. Параны бопсалаған жағдайда, сіз сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға немесе «1424» Call-орталығына ауызша немесе жазбаша өтінішпен жүгіне аласыз.

Сізге пара беру немесе оны бопсалау немесе сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) берген коммерциялық пара беру фактісі туралы өтініште дәл көрсету қажет:

1) лауазымды адамдардың қайсысы (тегі, аты, әкесінің аты, лауазымы, мекемесі) Сізге пара ұсынса немесе ол туралы бопсаласа;

4) ұсынылатын немесе бопсаланатын параның сомасы мен сипаты қандай;

5) қандай нақты әрекеттер (немесе әрекетсіздік) үшін сізге пара ұсынылады немесе оны бопсалайды немесе коммерциялық пара береді;

6) параны қай уақытта, қай жерде және қалай тікелей беру тиіс немесе коммерциялық пара беру жүзеге асырылуы тиіс.

Серіктестік жұмыскерлерінің сыртқы тәуелсіз ұйымға жасаған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактілері туралы құпия және жасырын негізде (жедел желі) байланыс арқылы хабарлауға болады:

тел.: 8 800 080 47 47,

WhatsApp: 8 771 191 88 16,

Интернет-портал: www.sk-hotline.kz,

Электрондық пошта: mail@sk-hotline.kz.

4. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға жүгінумен қатар Серіктестік жұмыскерлері тікелей басшыны, офицердің комплаенсін және Серіктестіктің бас директорын дереу хабардар етуге міндетті.

Серіктестікті құпия ақпараттандыру саясатында ақпараттандыру тәртібі көзделген.

Бұл ретте жұмыскерлер мүмкіндігінше өз дәлелдері бойынша дәлелдемелік базаны (куәгерлер, құжаттар, хат-хабарлар, оның ішінде мессенджерлер, аудио және бейне материалдар және т.б. арқылы) ұсынады және оны уәкілетті органға да, Серіктестік офицеріне компанияне уәкілетті де береді.

5. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар туралы келіп түскен барлық хабарламаларды комплаенс офицері тиісті журналда дереу тіркейді және Серіктестіктің бас директорының және Байқау кеңесінің назарына жеткізеді.

Кез-келген жағдай анықталғаннан кейін Серіктестік басшылығы және сәйкестік офицер белгілі болған фактілерді және жағымсыз салдардың туындау мүмкіндігін бағалауы тиіс. Егер оларда шешім қабылдау үшін әлі жеткілікті фактілер болмаса, олар Серіктестіктің ішкі құжаттарында белгіленген тәртіппен жүргізілетін тексеруді/тергеуді бастауы тиіс.

8. Қорытынды ережелер

1. Серіктестік жұмыскерлері мұны есте ұстауы тиіс:

1) Серіктестіктегі сыбайлас жемқорлықтың «нөлдік» деңгейіне осы әлеуметтік жағымсыз құбылысқа қарсы күресте «жеке мысал көрсету» және «өзіңнен баста» қағидаттары бойынша әрқайсысының белсенді азаматтық ұстанымы кезінде ғана қол жеткізуге болады;

2) сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте тиімді және нәтижелі жұмысқа Серіктестіктің Іскерлік әдеп кодексін қатаң сақтау ықпал етеді, өйткені дәл әлеуметтік қалыптасқан адамгершілік адамның дұрыс мінез-құлқынан, оның Серіктестіктің барлық нормаларын сақтауынан басқа ештеңе жоқ;

3) адамгершілік мәдениеті төмен адамдар сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға жиі ұшырайды, өйткені сыбайлас жемқорлық адамда ресурстарды басқару, Серіктестік немесе мемлекет мүддесі үшін емес, өзінің пайдакүнемдік-өзімшілдік себептерін негізге ала отырып шешім қабылдау мүмкіндігін туғызады;

3) адал, сатылмайтын, құзыретті болуға;

4) сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық жасағаны үшін жазаның сөзсіздігін есте сақтауға.

2. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы заңнаманың қағидаттары мен талаптарын сақтамағаны үшін Серіктестік жұмыскерлері атқаратын лауазымына және атқаратын функцияларына қарамастан, заңда белгіленген тәртіппен, оның ішінде Қазақстан Республикасының еңбек, әкімшілік және қылмыстық заңнамасы шеңберінде жауапты болады.

3. Сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға бағытталған шараларды күшейту мақсатында қарамағындағылар өздерінің функционалдық міндеттерін орындау кезінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара беру және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасаған және олардың кінәсі сотта дәлелденген басшылардың дербес жауапкершілігі туралы құқық нормасы көзделген.

Серіктестік жұмыскері сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара беру немесе өзінің функционалдық міндеттерін атқару кезінде өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасау фактілері бойынша қылмыстық қудалау шеңберінде тартылған жағдайда, осы жұмыскер еңбек заңнамасына сәйкес сотқа дейінгі тергеп-тексеру жүргізу кезеңінде өзінің лауазымдық міндеттерін атқарудан шеттетіледі. Осы жұмыскердің тікелей басшысы жұмыскерді өзінің лауазымдық міндеттерін атқарудан шеттетуге жөнінде тиісті шаралар қолдануға міндетті.

4. Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнамасына сәйкес квазимемлекеттік сектор субъектілерінің басшылары бағынысты жұмыскерлердің сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауының алдын алу жөніндегі лауазымдық міндеттерін орындамағаны немесе тиісінше орындамағаны үшін заңда белгіленген тәртіппен тәртіптік жауаптылықта болады. Бұл ереже олардың қарамағындағылар сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасаған жағдайда Серіктестікте басқару функцияларын орындайтын адамдарға қолданылады.